בס"ד, גליון מספר 178 • פרשת חקת תש"פ • שנה ה'

לעשיר עשיר

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצללה"ה

לרגל יו"ד דרבה"ק בעל האמרי נועם זיע"א

ק"ק "עטרת ישועה"
דז'יקוב
ע"ש מרן רביה"ק
בעל עטרת ישועה זיע"א
בסיוע
הגה"צ רבי חיים מאיר הורוביץ שליט"א
אבדק"ק דז'יקוב

עטרת ראשינו

ממשנתו של הרב אב"ד שליט"א

תרומה שהיא חמץ ונטמאה האם מדאורייתא מותר לשרפה ביו"ט של פסח

אא"ז הגה"ק מרן רבינו בעל האמרי נועם' זיעוועכי"א, בתשובותיו ח"א סי' ז' כתב ביאור נפלא בדברי המג"א ז"ל, אהא דכתב המרדכי ז"ל בביצה רמז תרנ"ד, דלמאי דקאמר שמואל בביצה ט' א' דגלגל עיסה בחו"ל בערב יו"ט אין מפריש חלה ביו"ט, א"כ עיסה זו אסור לאפותה ביו"ט דכיון דאסור להפריש ממנה חלה אסור לאוכלה. ומרן הב"י ז"ל תמה דהא אמרי' התם בביצה דעיסת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפרישי, וא"כ אמאי אסור לאכול ביו"ט ויפריש מוצאי יו"ט. ומכח זה פסק בשו"ע או"ח סי' תק"ו סק"ג דלא כדעת המרדכי ז"ל.

והב"ח ז"ל כתב לתרץ, ובהקדם דברי הגמ' בביצה כ"א א' דעיסה חציה של ישראל חציה של נכרי אסור לאפותה ביו"ט דהא יכול לחלק העיסה בעת הלישה, וכיון שלא חילקה נמצא שטורח באפית פת של נכרי. ולפי"ז י"ל דכונת המרדכי ז"ל, דכיון דחלק מהעיסה הוי שיעור חלה שצריך להפריש, וחלק זה אסור לו לאפות דאסורה באכילה, וכיון דיכול להפריש חלק החלה בשעת הלישה אלא דאיסורא רביע עלי' דאין מפרישין חלה ביו"ט היכא דתנתגלגלה בעיו"ט, א"כ דמיא לעיסה שחציה של נכרי שאסור לאפותה ביו"ט [וצ"ל דכונתו ד"ל דחלק החלה אינו ראוי אפי' לכהן, דהוי חלה טמאה דבוה"ז כולנו טמאי מת].

והמג"א ז"ל בסי' תק"ו סק"י הק' על תירוצא דהב"ח ז"ל ממשנה ערוכה בפסחים פ"ו א', "כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט ר' אליעזר אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה". וכ' רש"י ז"ל בד"ה כיצד וז"ל, "שנטמאת העיסה ושוב אין חלה הניטלת ממנה ראויה לאכילת כהן. כיצד מפרישין אותה ביום טוב של פסח, הרי אין יכול לאפותה מאחר שאינה ראויה לאכילה, ולשהותה לשורפה לערב אי אפשר שלא תחמיץ, ולשורפה או להאכילה לכלבים אי אפשר, שאין שורפין קדשים ביום טוב."

והשתא לדעת הב"ח ז"ל, דמה שאינו יכול לחלק העיסה קודם אפיה מכח איסורא דרביע עלה ה"ז נחשב כעיסה חציה של נכרי, תיקשי טובא, הרי במתני' הא דאין יכול לחלק העיסה ולא יאפנה היינו רק משום איסור חמץ דא"א שלא תחמיץ, ומוכח דמה שאין יכול לחלק משום איסורא מיקרי אי אפשר למפלגה בלישה ומותר לאפות כל העיסה.

והצל"ח ז"ל שם בפסחים ד"ה ר"א, תמה על קושית המג"א ז"ל, דיאך דימה איסור חמץ שהוא איסור דאורייתא לאיסור הגבהת תרו"מ ביו"ט שאינו אלא איסור דרבנן, דמה שאסור מדאורייתא שפיר יש להחשיבו כעיסה שא"א לחלקה בלישה, אבל איסור דרבנן מיקרי שפיר אפשר למפלגה בלישה.

וכתב זקיני האמרי נועם דלא לתרץ קו' הצל"ח ז"ל באופן נפלא. דהנה רש"י ז"ל בפסחים הנ"ל כתב דהא דא"א להפריש החלה ולשורפה קודם שתחמיץ היינו משום דאין שורפין קדשים ביו"ט, וכונת רש"י ז"ל דאע"ג דיכול להנות ממנו בשריפתה דיכול להסיקה תחת תבשילו, או אפי' לשורפה שלא לצורך כלל דהא דעת רש"י ז"ל בביצה י"ב ב' ד"ה הבערה דאמרי' מתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך אפי' בדבר שאין בו צורך כלל, מ"מ כיון דבשריפת החלה מקיים מצות שריפת קדשים אסור לשורפה ביו"ט וכדביאר רש"י ז"ל בביצה כ"ז ב' ד"ה חלה, דגזרת הכתוב היא שאין קדשים טמאים מתבערים ביו"ט, דרחמנא אחשבה להבערתן דכתיב באש ישרף הלכך מלאכה היא, יעו"ש.

והנה דעת רש"י ז"ל בשבת כ"ה א' ד"ה מצוה, דתרומה טמאה אינה טעונה שריפה מדאורייתא אלא מדרבנן שמא יבא בה לידי תקלה יעו"ש, והשתא לפי"ז נמצא דמדאורייתא מותר לשרוף חלה טמאה ביו"ט דהא ליכא מצוה לבערה, ורק מדרבנן כיון דאיכא מצוה לשרוף חלה טמאה, אסור לשורפה ביו"ט דאין שורפין קדשים טמאים ביו"ט.

ומעתה לפי"ד שפיר דימה המג"א ז"ל איסור חמץ לאיסור הגבהת תרו"מ ביו"ט, דגם בחמץ הא דאינו יכול לחלק העיסה הוי רק מדרבנן דמדאורייתא יכול לחלקה ולשורפה ביו"ט. עכת"ד האמ"נ ז"ל.

והנה בדברי זקיני ז"ל יש לדון בכמה אנפי.

א) הנה כסגנון דברי האמ"נ ז"ל, לכאו' גם לדעת התוס' בשבת שם דשריפת חלה טמאה הוי חיוב תורה, התירוץ נכון. דהרי בזמן הזה מצות חלה הוי רק מדרבנן וכדכ' הרמב"ם ז"ל בפ"א מתרומות הכ"ו [והראב"ד ז"ל אודי לי' שם לענין חלה], וא"כ מדאורייתא מותר לשרוף חלה ביו"ט, דליכא חיוב חלה כלל מן התורה בזה"ז, וכיון דמתני' מיירי נמי בזמן הזה דמצות חלה הוי רק מדרבנן, הרי מוכח דמה שא"א לחלק משום איסור דרבנן ה"ז נחשב כא"א למפלגה בלישה ולא דמיא לעיסה שחציה של נכרי.

וליכא למימר, דר' אליעזר ס"ל דחלה בזה"ז הוי חיוב תורה וכדעת ר' מאיר ור' יהודה בנדה מ"ז א', הא ליתא, דהא התוס' ביבמות פ"ב ב' ד"ה ירושה ובשבועות ט"ז א' ד"ה דכולי, הוכיחו דר' אליעזר ס"ל דתרומה בזה"ז דרבנן.

ב) בגוף דברי האמרי נועם דלא יעו"ש, דנהי דמדאורייתא מותר לשרוף החלה, מ"מ אי אפשר להפריש חלה, דכיון דחכמים אסרו עליו לשרוף החמץ הרי יבא לידי איסור תורה דבל יראה, ולו יהי כאחד שיודע שלא יוכל לשרוף החלה דאין לו עצים להסקה והחלה תחמיץ דפשיטא דא"א להפריש חלה ולהניחה, וה"כ כיון דחז"ל אסרו עליו לשרוף ובודאי לא ישרוף הרי יבא לידי איסור דאורייתא, אבל בנדון דהב"ח ז"ל אינו יכול לבא לידי איסור תורה.

מיהו כדברי זקיני ז"ל מצינו בדברי התוס' בשבת ק' א' אהא דאמר אביי בור ברשות הרבים עמוקה עשרה ורחבה ארבעה מלאה מים וזרק לתוכה חייב. מלאה פירות וזרק לתוכה פטור. מ"ט מים לא מבטלי מחיצתא פירות מבטלי מחיצתא. והתוס' שם בד"ה פירות הק' וז"ל, "וא"ת היכי ממעטי הני פירות והא אמר בפרק חלון כל דבר הניטל בשבת אינו ממעט ואפי' אי איירי הכא בטבל שאין ניטל בשבת מ"מ כיון דניטל מן התורה הזורק לתוכו אמאי פטור".

ולפו"ר קושית התוס' צ"ע, דהא אנן לא בענין אלא שלא יהא דעתו ליטלו בשבת, ומה אילו הי' נמצא שם ארי שאינו נותן לאדם להתקרב לבור וליטול הפירות פשיטא דמהני כיון דאין דעתו ליטלו, וא"כ עתה דחז"ל אוסרים עליו ליטול הפירות ואנן סהדי שלא יטול הפירות מגרע גרע. ומקושית התוס' יליפי' דאע"ג דברור לן דלא יטלו הפירות בשבת משום איסור מוקצה, מ"מ כיון דמן התורה מותר לטלטל הפירות אינם מבטלים מחיצתא. וה"נ דכוותה, נהי דידעי' שלא ישרוף החלה ויבא לידי איסור תורה, מ"מ כיון דמדאורייתא מותר לשרוף החלה, ה"ז נחשב כעיסה שניתן לחלקה בלישה.

ג) הנה בעיקר דברי רבינו האמ"נ ז"ל דכיון דמצות שריפת תרומה טמאה הוי מדרבנן, ליכא איסור לשורפה ביו"ט אלא מדרבנן, יש לדון בזה. דהנה הרמב"ן ז"ל בשבת כ"ג ב' ד"ה ומסתברא, כתב לבאר דברי רש"י ז"ל דאסור לשרוף תרומה טמאה ביו"ט דרחמנא אחשבי' למלאכה. וז"ל "אבל בפ' אין צדין מצאתי שכתב רש"י ז"ל אף על גב דהדלקת הנר בי"ט צורך אכילה הוא ומותר ואפ"ה בשמן שריפה לא, דגזירת הכתוב היא שאין קדשים טמאין מתבערין בי"ט, דרחמנא אחשביה להבערתן דכתיב באש ישרף, הלכך מלאכה הוא. פי' לפירושו, משום דעיקר כוונתו של אדם בשריפה זו למצוה של גבוה וצורך הדיוט ממילא הוא דאתי".

ומדברי הרמב"ן ז"ל נראה דקשיתי' נהי דאסור לשרוף קדשים ביו"ט, מ"מ היא כיון דיכול ליהנות ממנו בשעת ביעורו להסיקה תחת תבשילו א"כ הו"ל צורך אוכל נפש ולשתרי. וע"ז תי' הרמב"ן ז"ל, דכיון דעיקר כונתו היינו לקיים מצות שריפת תרומה הוי צורך גבוה ואסור. והוא כעין תי' הריב"א ז"ל בפסחים מ"ו א' ד"ה לא.

ואע"ג דרש"י ז"ל ס"ל בביצה י"ב ב' דלדעת ב"ה דאמרי' 'מתוך' מותר אפי' שלא לצורך כלל, וא"כ צורך גבוה מי גרע, הא ליתא, דהא גם לב"ה דרשינן 'לכם ולא לגבוה'. ולא מבעיא למ"ד בביצה י"ט ב' דגדרים ונדבות אינם קריבים ביו"ט גם לב"ה, אלא אפי' למ"ד שם דנו"ג קריבים ביו"ט, מ"מ כבר כתב הצל"ח ז"ל בביצה כ' א' ד"ה והגלע"ד, דעולות נדבה כיון דאין בהם אלא אכילת מזבח אסור לכו"ע.

ולפי"ז נראה בעז"ה, דזהו כונת הרמב"ן ז"ל, דבתרומה טמאה או חלה טמאה, אע"ג דיכול ליהנות מהם, מ"מ כיון דעיקר כונתו לשורפם היינו משום המצוה דטעונים שריפה, דמיא לעולות שאסור להקריבם ביו"ט ולא מהניא לי' 'מתוך' כיון דהוי צורך גבוה, וה"כ דכוותה.

ומעתה לפי"ז נלע"ד בע"ה, דגם לדעת רש"י ז"ל דמצות שריפת תרומה טמאה הוי רק מדרבנן, מ"מ כיון דמה ששורף התרומה או החלה הוי לצורך קיום מצות שריפת תרומה, שוב לא גרע מדבר שהוא צורך גבוה. ואע"ג דמה"ת אינו טעון שריפה, מה בכך, הא כיון דחז"ל הטילו עליו לשורפה וכונת השורף הוא לבערו לצורך גבוה.

אמנם קשיא לי ע"ז קושיא עצומה ובהקדם ג' הקדמות.

ד) אמרי' בפסחים ה' ב', דלדעת ב"ה דאמרי' מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, א"כ מותר לשרוף חמץ ביו"ט דהוי צורך מצוה, יעו"ש תוד"ה לא.

ונראה בע"ה דרק לדעת ר' יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפה מותר לבערה ביו"ט, אבל למ"ד דהשבתתו בכל דבר, הרי יכול לבערה באופן אחר, ולא הוי השריפה צורך היום. ומ"מ, אם אין לו אפשרות לבער אלא ע"י שריפה, מותר לכו"ע לשורפו ביו"ט.

כ) נסתפקתי בתרומה שנטמאה ביו"ט ונהחמיצה, לב"ה דאמרי' מתוך, האם מותר לבערה ביו"ט או לא. דהנה לטעמא דכ' רש"י ז"ל בביצה הנ"ל דהא דאין שורפין תרומה טמאה ביו"ט היינו משום דרחמנא אחשבי' למלאכה, וכדביאר הרמב"ן ז"ל דעיקר כוונתו של אדם בשריפה זו למצוה של גבוה וצורך הדיוט ממילא הוא דאתי, לפי"ז י"ל דכ"ז היינו היכא דמה ששורפה היינו משום מצות שריפת תרומה טמאה, אבל בתרומת חמץ דחייב לשורפה כדי שלא יעבור בבל יראה, אע"ג דמקיים נמי מצות שריפת תרומה בזה, מ"מ דל מינה תרומה הא חייב לשורפה כיון דהוי חמץ. ובפרט דמשום מצות שריפת תרומה הי' מומתין למחר, ומה שממהר לשורפה היום היינו משום דמצוה לבער את החמץ שלא יעבור על איסור בל יראה.

ג) אם תימצי לומר דמותר לשרוף תרומת חמץ שנטמאה, מעתה יש להסתפק היאך יהי' הדין כששורף עיסה כדי שלא תחמיץ, ואין לו דרך אחרת למונעה שלא תחמיץ, האם מותר לשורפה ביו"ט. ומסתברא, דבחשב נמי צורך ושפיר אמרי' בזה 'מתוך', דגם זה הוי צורך היום.

והשתא צ"ע הא דכ' רש"י ז"ל דאסור לשרוף החלה כיון דאין שורפין קדשים ביו"ט, הא כיון דצריך לשורפה כדי שלא תחמיץ ליכא 'אחשביה' ולא הוי מלאכה, ולישתרי לשורפה משום 'מתוך'. ובזה לא שייך תי' הרמב"ן ז"ל דעיקר כונתו לצורך גבוה, דזה אינו, דאדרבא עיקר כונתו כדי שלא יעבור על איסור בל יראה, דמשום שריפת תרומה הי' מומתין למחר.

ונלע"ד בעז"ה ליישב באופן נפלא, דרש"י ז"ל לטעמי' אזיל דס"ל בפסחים י"ב ב' ד"ה שלא, דלאחר שעה שביעית גם לדעת ר' יהודה השבתת חמץ בכל דבר ולאו דוקא בשריפה יעו"ש, ולפי"ז מה ששורף החמץ ביו"ט אין זה צורך, דיכול להשביתו ע"י הטלתו לים או לבית הכסא.

תמצית העולה מהדברים

א) המרדכי ז"ל כתב דעיסה שנתגלגלה בעיו"ט דאסור להפריש ממנה חלה ביו"ט אסור לאפותה ביו"ט כיון דא"א לאכול ממנה ביו"ט, והק' מרן הב"י ז"ל הא קיי"ל דחלת חו"ל אוכל והולך ואח"כ מפרישי.

ב) והב"ח ז"ל תי' דכונת המרדכי ז"ל דאסור לאפותה כיון דיש בה חלק כשיעור חלה שאסור לאפותה ביו"ט, הוי כעיסה שחציה של נכרי דכיון שאפשר למפלגה בלישה אסור לאפותה כולה, ואע"ג דאסור להפריש חלה, איסורא הוא דרביע עלי'.

ג) והק' המג"א ז"ל ממתני' דפסחים, דעיסה שנטמאה כיון דא"א להפריש ממנה חלה שמא תחמיץ מותר לאפותה כולה ואע"ג דמה שא"א להפריש היינו מכח איסור. ותמה הצל"ח ז"ל, הא התם הוי איסור דאורייתא להפריש שמא תחמיץ, ובנדון דהב"ח ז"ל הוי רק איסור דרבנן.

ד) ותי' רבינו האמרי נועם ז"ל דגם במתני' הוי רק דרבנן, דהא כ' רש"י ז"ל דהא דא"א לשרוף החלה קודם שתחמיץ היינו משום דרחמנא אחשבה לשריפת תרומה כמלאכה, ולפי"ז כיון דדעת רש"י ז"ל דהמצות לשרוף תרומה טמאה הוי רק מדרבנן נמצא דמה"ת יכול להפריש חלה ולשורפה.

ה) הנה כסגנון דברי האמ"נ ז"ל י"ל דגם להתוס' דשריפת חלה טמאה הוי חיוב תורה מ"מ חלה בזה"ז דרבנן מיירי נמי בזה"ז.

ו) צ"ע דס"ס כיון דמדרבנן אסור לשורפה דמיא לאחד שאין לו עצים לשרוף החלה ויבא לידי איסור תורה דבל יראה, אבל בנדון דהב"ח ז"ל אינו יכול לבא לידי איסור תורה.

ז) צ"ע דנהי דשריפת חלה טמאה הוי חיוב מד"ס, מ"מ הא כ' הרמב"ן ז"ל דכונת רש"י ז"ל דרחמנא אחשבי' למלאכה היינו משום דעיקר כונת השורף הוי לצורך גבוה ורחמנא אמר לכם ולא לגבוה, וא"כ אע"ג דהוי חיוב דרבנן מ"מ כונת השורף הוי לצורך גבוה.

ח) אלא דקשיא טובא, כיון דחייב לשרוף החלה טמאה איסור חמץ א"כ מה איכפת לן דמקיים נמי שריפת חלה בזה, מ"מ הא חייב לשרוף משום איסור בל יראה וזה עיקר כונת השורף לינצל מאיסור חמץ דמשום שריפת חלה הי' מומתין לשורפה למחר.

ט) וי"ל דרש"י ז"ל לטעמי' אזיל דלאחר שעה שביעית לכו"ע ביעור חמץ יכול להיעשות גם בהטלה לים וא"כ אסור לשרוף החמץ ביו"ט, גם אם אמרי' 'מתוך'.

עטרת זקנים

לקוטים ונפלאים מתורת רבה"ק מז'יקוב זי"ע

זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר (יט, ב)

יש לרמז לפי הידוע אשר תורה ומצוה בלי דחילו ורחימו לא פורחת לעילא, כי הם תרין גדפין (כנפיים) אהבה ויראה דבהון פורחת לעילא, (תיקו"ז), והתורה נחלקת בארבעה חלקי פר"ס, ובכל אחד מחלקי הפרד"ס שדורש ברבים, הכל צריך להיות מתוך אהבה ויראה.

וזהו הרמז, **'זא"ת חק"ת'** עולה ד' פעמים אהב"ה וד' פעמים יראה"ה, וזהו **'תורה אשר צוה ה' לאמר'**, שתהיה מתוך אהבה ויראה. ולזה **"חקת"** עולה "יצחק בן אברהם" הרומז על אהבה ויראה כנודע.

(אמרי נועם)

י"ל, עפ"י מה שפי' הרמב"ם בפירושו למשניות (ברכות פ"ט מ"ה) שכשיבוא הזמן להניקם מהרשעים אזי יזדמנו להם סיבות להפר התורה כדי שיבוא להם העונש בדין.

נמצא דבזמנים קשים כעקבתא דמשיחא צריך להתגבר ולהתחזק ביותר לבלתי סור מן התורה והמצוות כמלא נימא. וגם נודע מהספה"ק אשר אחדות הלבבות ודיבוק חברים הוא הערובה להינצל מפגעי הזמן.

וזהו פי' הפסוק: זאת חוקת התורה, **"זאת"** בגימטריא **"חבלי משיח"**, שבזמנים קשים כבחבלי משיח, העצה להינצל הוא ע"י **'חוקת התורה'**, שנתעקש לעמוד בגדרי התורה והיראה ושמחת העסק בה, **'אשר ציוה ה' לאמר'**, ציוה מלשון צוותא, כאשר יתחברו ויתאחדו יחד לקיום רצון השי"ת בתורה ומצוות בזאת ניצל מחבלי משיח.

(רבינו שליט"א)

ברש"י לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה וכו'.

הדקדוקים רבו ובפרט הלא משה הדרשן אמר טעם ע"ז, תבוא אמו ותקנם וכו'. והרבה תירוצים נאמרו ואענה גם אני את חלקי.

עפ"י שפירש באמרי נועם את המדרש אצל קרח, "מה ראה, פרשת פרה אדומה ראה" ותמצית דבריו, דמה שיש בעולם הזה אדם אחד גדול מחבירו, מה שלא מצינו בשום נברא מהנבראים שיש גדול מחבירו באותו מין, הוא מחמת שאדם הוא בעל בחירה, וכיון שהוא בוחר בטוב ראוי להיות מושל על חבירו, והנה מצות פרה אדומה נצטוו במרה קודם מעשי העגל, והוא בא לכפר על מעשה העגל כדרשת משה הדרשן, וא"כ יש ידיעה ואין בחירה כקו' הפילוסופים, ולזה חלק עליו קרח במה שגדול משה מכולם, כיון שאין בחירה כנראה בפר' פרה אדומה.

והתי' הוא דבאמת אין הידיעה מכחיש הבחירה, ולא מחשבותי מחשבותיכם כמ"ש הרמב"ם, וזהו 'בוקר ויודע ה'.

ועפי"ד אפ"ל דברי רש"י ז"ל, דאומות העולם שואלים זאת, שהם יודעים טעם של משה הדרשן מחמת מעשה העגל, ולכך שואלים, מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, היינו של כפרת העגל, הא במרה נצטוו, ועל כרחך שיש ידיעה, וא"כ אין כאן בחירה, ולא שייך כפרה.

ולזה משיבין, **גזירה הוא מלפני** - אעפ"י שיש ידיעה לפני אעפ"כ אין לך רשות להרהר אחריה, יש בחירה ואין בכוחנו ושכלנו להבין זאת כי לא מחשבותי מחשבותיכם.

(הגה"ק חיים מנחם דוד הורוביץ זי"ע אב"ד דזיקוב
בהקדמה לש"ת עטרת ישועה אות ד' ע"י"ש מה שמבאר ענין תשובה וכפרת קרבן)

ויאמר ד' אל משה עשה לך שרף ושים אתו על נס והיה כל הנשוך וראה אתו וחי. (כא, ח)

נראה לפרש על פי מאמרם ז"ל 'לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' ואם לאו יקרא קר"ש וכו', ואם לאו יזכיר לו יום המיתה, [זהו גירסת הענין יעקב. יזכיר ולא יזכור]. תוראה רמז נכון איך רמוזים כאן כל ג' עצות שנתנו חז"ל נגד היצה"ר הנקרא 'נחש' כמובא בזוהר: כי תיבות **"עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי"** בגימטריא **"יעסוק בתורה, יקרא קריאת שמע, יזכיר לו יום המיתה"**.

וגם תראה בהמשך הפסוקים רמז לעצה הראשונה 'יקרא קר"ש', כי תיבות **"ויעש משה"** בגימטריא **"תשל"א"** הנחשב למספר תש"ל שהוא הר"ת של פסוקי ש'מע י'שראל וכו' ב'רוך ש'ם וכו', עיין בעטרת ישועה מועדים במאמר י' לאחרון של פסח. גם **"נחש נחושת"** (עפ ב' תיבות) בגימטריא **"שמע ישראל הוי"ה אלהינו הוי"ה אחד"**.

גם תראה רמז' לעצה של 'יעסוק בתורה', כי כתוב 'וראה אותו וחי', תיבות **"ראה אתו"** בגימטריא **"בתורה"**. וזהו והיה כל הנשוך', היינו שנפגע מן היצר הרע - שהוא הנחש כנ"ל - 'וראה אותו' היינו שיעסוק בתורה ועי' 'וחי', ושב ורפא לו.

גם כתיב שם 'והביט אל נחש הנחושת', תיבות **"נחש הנחשת"** בגימטריא **"קריאת שמע"**. גם **"הנחשת"** בגימטריא **"יזכיר יום המיתה"**.

(רמזי הפלאות)

עטרת זהב
פרקי הגות ומחשבה בפרשה

איזהו "חכם" - המכיר את מקומו

ושוב נדבר קצת מענין התפילה, והפעם על "מחשבות זרות".

נפתח בדברי קדשו של בעל ההילולא - מרן ה'אמרי נועם' זי"ע, שכתב בפרשתינו (אות יב) וז"ל:

***א"י** (במדבר כא ט) **'ואשד הנחלים'. כי ידוע מספרים הקדושים, אשר מה שלפעמים האדם יורד במחשבתו חלילה באמצע התפילה, ונזפל במחשבתו מחשבות זרות והבלי עולם, הוא בכדי שיחזור תיכף בתשובה ויתחרט ויחזק עצמו בכוונת התפלה, ועל ידי זה יש עליה להניצוצות קדושות שנפלו בשבירה שיחזרו לקדושה.*

*וזה **'ואשד הנחלים', רומז על התפלה, על דרך הכתוב** (איכה ב ט) **'שפכי כמים לבך', נקרא תפלה בשם "שפיכה". גם נקראת בשם נחל כמו שכתוב** (שם ב יח) **'הורידי כנחל דמעה'.***

*ורמז לנו הכתוב, **אשר הגם שמכין עצמו בקדושה ושופך שיח לפני המקום וכנחל דמעות, עם כל זה 'אשר נטה לשבת עד', היינו, אשר באמצע נוטה מדרך הטוב במחשבתו להבלי עולם מקום ישיבת היצר הרע שהוא השונא הגמור** [כי 'ערר' פירושו שונא, כמ"ש (שמואל-א כח טז) 'ויהי' ערירך', עי"ש]. **זהו בשביל 'ונשען לגבול מואב', שיהא למשען ולסעד להחזיר הניצוצות קדושות אל גבול הקדושה של אב הרחמן ברוך הוא.***

אלו דברי קדשו. זכותו יגן עלינו.

• • •

נבוא אחר המלך, להבין דבריו, ולקחת מהם עצה לפי ערכנו.

מבנה גוף האדם מורכב מאברים, חשובים ופחות חשובים. הראש הוא החשוב ביותר, הוא העליון. הרגליים הם הפחותות ביותר והם ניצבים על הקרקע.

גוף זה הינו המתכונת הציורית הנשקפת לעיננו, ואולם הוא איננו מסתכם בזה כלל, רק הוא ביטוי לנפש השוכנת בתוך גוף האדם, והיא לרוח השוכנת בתוכה והיא לנשמה השוכנת בתוכה.

ולא רק בתוך הגוף שוכנים חלקי קדושה, אלא הגוף וחלקי הקדושה שבתוכו - משתווים אל חלקי הקדושה שמחוצה לו. ראשית, לבחינות ה"חיה" וה"יחידה" שמעליו. ויותר מזה, לבחינות מקבילות הדומות לו במבנה גופו. אלא שהם בניים מאורות וכלים וכו' וכו' למעלה למעלה.

עכשיו שימו לב:

כמו שהרגליים שלנו למטה והראש שלנו למעלה ובתוכו המח, ויורדות פקודות מהמח למטה - לרגליים והם מביאות את הראש ואת המח למקום שהוא רוצה. כך ישנו קשר רציף מהמקומות הכי עליונים למקומות הכי תחתונים. וכך גם חזור, מהמקומות הכי תחתונים למקומות הכי עליונים.

וניקח לדוגמא משהו תחתון - עוגות שמחלקים בחדר הקפה סתם כך. לא לעילוי נשמת צדיקים שיש לעיין בעוגות אלו כמה קדושה יש בהם, רק סתם עוגות שהביא מישהו כי יש לו מיותרות.

ולך, יש ארוחת בוקר מוכנה באן שהוא, בתיק או בבית, ומבלי משים אתה חוטף בעמידה עוגה או חתיכה, מברך ואוכל. בתיאבון.

ובכן עוגה זו היא נמוכה. הראיה שאנשים נעלים לא טועמים ממנה. אבל אתה אז אני כן נוגסים בה בחופשיות, ובולעים.

אם כן, לפי האמור, שיש לנו חלקים קדושים המקושרים בהשתלשלות עד לרום כל המעלות - אז בעת שאנחנו אוכלים, יש קישור וחיבור בין מעלות גדולות מאוד, לבין העוגה שבחדר הקפה הצדדי שב"שטיבל".

ולמה?

• • •

כי כל בריאת העולם היא בגלל ש'נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים' (תנחומא נשא פט"ז), ורק כך, כשיש עוגה למלאות תאווה, יש להקב"ה דירה בתחתונים.

אבל מי זה הקב"ה כאן?

הנה בשביל זה הקדים השי"ת ופיזר ניצוצות קדושים, עד מקומות נמוכים מאד, והם המהווים את המקומות הנמוכים. ולא נאריך כעת מהיכן הם הניצוצות האלו, אבל מה שכן נאמר, שהם ניצוצות אלוקיות ממש, אבל הם מעורבבים עם פסולת, הפסולת הזו היא "חיצוניות העוגה", והניצוצות הם הטעם שלה או ה"משיכה" שיש אליה או הניחוח העולה ממנה.

כאשר אני אוכל, ובפרט כאשר אני אוכל כמו יהודי, מתיישב או נשען על קיר סמוך, מברך לפניה ואחריה, כמו גם הנהגות או מצוות נוספות הנלוות לכך, אני מפריד את האוכל מתוך הפסולת, את הטעם מגוף העוגה, ומכניס את הפנימיות לגופי, ואת החיצויות זורק לאחר מכן.

טוב, אם אמרנו פנימיות חטאנו בלשוננו, כי פנימיות וחיצוניות זה עניין יחסי. למשל: "צדיק" שהיה אוכל עוגה זו, ודאי שהיה מכניס את הפנימיות לגופו בפחות תאותנות וכו', ואז הפנימיות היתה זכה יותר. וגם פנימיות כזו, עדיין מעורבבת בפסולת, לעומת פנימיות זכה שנשמתו ניזונת ממנה, ולמעלה בקודש.

על כן, כאשר אני עושה את פעולת ההפרדה, איני אלא "מתחיל", וההפרדה הולכת ומתדקדקת יותר ויותר, עד רום המעלות. ששם מתקבלת פנימיות וחיצוניות מעורבבת בדקות גדולה.

ומבואר בזהר הקדוש (פרשת פקודי דף רנד:) שה**מחשבה** היא המבררת את הניצוצות. והיינו, שעל ידי שאנחנו משקיעים מחשבה והתבוננות אנו יכולים לברר את ניצוצות הקדושה מתוך הפסולת. פירוש, כאשר אנו מביטים בעוגה באופן טיפה מנותק, ואנו מעמיקים במחשבתנו להבין כי יש כאן ניצוץ אלוקי טמון, אנו "מגלים" את הניצוץ, וכיון שהוא קיבל את מקומו והתגלה, הרי הוא מיד נפרד.

והנה משל קצר: כאשר ילדים משחקים בעת קריאת התורה בחוץ רח"ל, ואני יוצא אל אחד הילדים שהוא ברמה אחת או שניים מעליהם, ואומר לו 'אתה ילד מיוחד, מתאים לך להיות כעת בבית הכנסת', עצם זה שגיליתי והזכרתי לו את שורשו - אני מייחד אותו מבין כולם, ואפילו אם יישאר בחוץ, הוא כבר ישחק עם מחשבה אחרת, אם מצפון אחר: 'אני שייך למקום אחר'. 'אני מובדל'.

• • •

עוד הקדמה אחת ואנחנו ניגשים לדברי ה'אמרי נועם':

גם רעבתן כמוני, כשאני אוכל את העוגה בלי להתבונן, אני מברר ניצוצות. כבר הסברנו.

אבל אם רעבתן כמוני אוכל את העוגה וחושב על הבירור שנעשה ב"פרצוף חכמה דעתיק", (שכבר אמרנו שגם לשם מגיעים הבירורים שלנו), ועוד מוסיף "כוונה" על הענין, אזי ברור לכל אחד שאני מדלג על מדריגות, וקרוב לוודאי שלא ביררתי כלום רח"ל, כי הבירור שלי הוא 'להבין ולהשכיל שה**טעם** נפרד מ**עצם העוגה**', או קצת מעל זה, אך לא יותר. ברגע שאני מכוון בירור עליון יותר שאינו נעשה ישירות על ידי מעשי, אני מפסיד את שני הכיוונים, יוצא קירח מכאן ומכאן, ומי שנופל בין הכיסאות הוא הניצוץ שייחל לקבל תיקון, וצריך שוב להתגלגל. [כל זאת בפשטות, כי כמובן יש תיקון בכל פעולה שבר ישראל עושה].

• • •

מקווה שהגענו:

ובכן, **הבעל שם טוב** אומר (מובא בעמוד התפילה אותיות קו קז ועוד), שעבודת הבירורים שייכת גם שבמחשבות בעלמא. כן הוא אומר, כאשר אדם עומד בתפילתו והוא "מדלג", הוא חושב מחשבות שאינן לפי ערכו, כמו שאומרים "הוא עוצם עיניים חזק מידאי" - אזי 'דוחין אותו לחוץ, ולפעמים שולחין לו מחשבה זרה מחמת שדוחין אותו, ואם הוא חכם, באותה המחשבה יכול לקשר עצמו יותר להשם יתברך'.

באותה המחשבה שנבחרה לשוטט במוחו באמצע התפילה, שלא בכדי נבחרה אליו, אלא בגלל שהיא לפי ערכו, כי היא קשורה אליו, ולכן רוב המחשבות הזרות הם מדברים שעוברים עלינו במשך היום. על כל פנים במחשבה זו, כמו עוגה בחדר הקפה, אני יכול להפריד ולגלות ניצוצות, ואם לא במדריגות גבוהות, שהרי נדחיתי משם, אזי במדריגות שאני אוחז בהם, ולו במחשבה הפשוטה ש"**השי"ת שלח אלי מחשבה זו, וממילא הוא מחייה אותה בניצוץ אלוקי**".

עכשיו תלמד שוב את דברי האמרי נועם המובאים לעיל, ותעיין בהם. נראה לי שהם פשוטים. פחות או יותר.

יהי רצון שהעיסוק בדברי הצדיק, ישפיע עלינו דרכו כל טוב שבעולם. והלוואי שנזכה להיכלל באור הצדיקים, לעשות כל מעשה ומעשה על דעתם וכוונתם. שיעלו את המחשבות שלנו. שיעלו את העוגות שלנו. ואולי אפילו נזכה להיות סוסי אש, מרכבה הגונה לניצוצות הללו בעלותם להיכלל באורם השורשי.

לעטר כתורא
דרושים נאים לפרשת השבוע

"מלפני אדון חולי ארץ"

הנה פרש"י שחטאו של משה היה מה שהכה בסלע ואילו הקב"ה לא אמר אלא "ודברתם אל הסלע". ובאמת שהוא קשה להבין, כיצד משה - העבד הנאמן - שינה כמימרא מציווי ה'. והנראה לומר שהנה הרא"ש הביא בשם דן האשכנזי לפרש שמצינו לשון דיבור וכוונתו הכאה, כדכתיב "ותדבר את כל זרע המלוכה" שפי' ותכה, עיי"ש. וא"כ נמצא שהמילה 'דיבור' סובלת את שני הפירושים, והרי כלל הוא בידינו שיש למעט בנס כמה שיותר, ולכן י"ל שסבר משה שגם עתה, כמו שנצטווה בחורב על הכאה בסלע, רצון ה' שיכה ולא ידבר כדי למעט בנס (ועיין בזה בדרשות הר"ן). אמנם, לא כן היה רצון ה' עתה, שכיוון שהוצאת המים עתה מן הסלע היה מטרתה להגדיל שמו ית' בעיניהם, לא היה צריך למעט בנס, אלא אדרבא ככל שיגדל הנס כך יתקדש שמו יותר. רק שצ"ב מנין לו למשה לדעת לפרש כן, ואולי באמת חפץ ה' היה למעט בנס.

והיה נראה לומר, שבאמת חלוקים הניסים הקשורים ליציאת מצרים לבין שאר הניסים, שמטרת הניסים שנעשו ביציאת מצרים היה לקדש שמו ית' ולכן לא היה תקף בהם הכלל של מיעוט הנס, אלא אדרבא ככל שהניסים יהיו יותר גדולים כך יתקדש שמו ית' יותר - כך שעשרת המכות, קריעת ים סוף, מתן תורה, הכל היה מלווה בניסים גדולים לעייני כל כדי לקדש שמו ית' בעולם. אולם הניסים שנעשו מעתה והלאה, שנעשו לצורך ענין מסוים וצורך השעה, תקף בהם הכלל של מיעוט הנס, כמו שבאמת בחורב היה צריך להכות בסלע. אכן, נס זה של הוצאת המים מהסלע, היה מקום לטעות בו שרק מחמת תלונת העם הוא נעשה, וכך סבר משה, כמו שאמר "שמעו נא המורים", דהינו שתלה את הצורך בנס מחמת תלונתם, ולכן מיעט בנס. אמנם היה זה שלא כדין, שהאמת היתה שנס זה היה השלמה לניסי יציאת מצרים, שהוא היה כהמשך לנס של בארה של מרים ולכן לא שייך בו הכלל של למעט את הנס.

ויסוד זה כבר רמזו דוד המלך ע"ה - "בצאת ישראל ממצרים וגו' הים ראה וינס הירדן יסב לאחור, ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן" והעיר הגר"א, שלכאו' מי הוא היותר מלא במים, הים או הירדן? הרי ודאי שהים, וא"כ למה הירדן רק "יסב לאחור' ואילו הים, שהוא היותר כבד ומלא, 'ראה וינס', הרי לפי חוקי הטבע צריך להיות הפוך, שהכבד יותר - ינוס פחות. וכן על אותו משקל, ההרים שהם הגדולים יותר 'רקדו כאילים' ואילו הגבעות היותר קטנות רק נעו 'כבני צאן', הרי הוא פלא. אך ע"ז המשיך ואמר דוד המלך ע"ה, אל לנו להתפלא מכך, שהרי כאן לא היה תקף הכלל של מיעוט הנס, שהרי המטרה היתה להגדיל שמו של ה'אדון', אז כאן הכלל הוא בידוק הפוך - "מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלו-ה יעקב", כל הארץ צריכה לתהתחלחל כמה שיותר. וע"ז סיים דוד המלך "ההופכי הצור אגם מים, חלמיש למעינו מים", שהרי 'צור' היא אבן רכה יותר וממנה רק נוצר אגם, ואילו מ'החלמיש' שהיא קשה יותר, נעשה מעין, כי גם נס זה היה באותו הכלל של - "מלפני אדון חולי ארץ", ובו אדרבא ככל שהנס יותר גדול כך יש יותר קידוש ה'.

עטרת פז
ממחשבת המוסר

חוקת התורה

לשה"ר לא מדברים על טלית תכלת נעימה ואהובה, הנסיון הוא על אדם שמעצבן, שהחשיבה שלו הפוכה מהשכל הישר והוא יושב על תפקיד שלא מתאים ויש להחליפו לפני סוף הגל השני. ואם הוא תלמיד חכם אז הוא כמובן רשע שכל תורתו דופי אחד או שנים.

גמרא בשבת דף קה: "תניא אמר רשב"א העומד על המת בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע, הא למה זה דומה לס"ת שנשרפה" ומוכח בסוגיה וכן כתב תוס' במקום, שזה אפי על אדם שאינו כשר... ורש"י פירש שאין לך ריק בישראל שאין בו תורה ומצוות.

ע"פ דברי האור החיים בפרשה זכינו בס"ד לפירוש נוסף בדברי הגמ': "זאת חקת התורה" צריך לדעת למה כינה למצוה זו שם כללות התורה, שהיה לו לומר זאת חקת וגו' או זאת חקת הטומאה או חקת הטהרה כדרך אומרו זאת חקת הפסח, ואין לומר שנתכוון להצריך טהרת אפר פרה לעסוק בתורה, כי לא כן מצינו לרז"ל שאמרו אדרבא אין דברי תורה מקבלין טומאה, ולכל סברות רז"ל אפילו למחמירים בבעלי קריין מטעם שצריך באימה וביראה וכו' מודים בטמאי מת שמותרים בעסק התורה:

ויתבאר הענין על פי מה שאמרו בפרק בתרא דנזיר שאין הכותי נעשה טמא מת, וזה לשונו שאם נגע במת או נשאו או האהיל עליו הרי הוא כמו שלא נגע הא למה זה דומה לבהמה שנגעה וכו' עד כאן. **והנה ההבדל שבו הורמו עם בני ישראל משאר הגוים הוא באמצעות קבלת התורה שזולת זה הנה ככל הגוים בית ישראל**, ומעתה טעמנו צוף דבש אמרי אל במה שאמר זאת חקת התורה פירוש, **חקה זו של הטומאה ותנאי טהרתה תסובב מהתורה**, כי על ידי שקבלו התורה נעשו עם בני ישראל דבר שהרוחנים השפלים תאבים להדבק בהם להיותם חטיבה של קדושה עליונה בחייהם גם במותם, בחייהם שבנוגע במת או יאהילו עליו וכדומה תדבק בהם הטומאה שבמת ולא תחפוץ להפרד אם לא בכח גדול אשר חקק ה' במצוה האמורה בענין של פרה אדומה, ובמותם גם כן תתרבה הטומאה כאומרם ז"ל בפסוק אדם כי ימות וגו' ישראל מטמאים באהל ואין אומות מטמאין באהל.

וכבר המשלתי במקום אחר ענין זה לב' כלים שהיו אצל בעל הבית אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל ופינה אותם והוציאם לחוץ מהחדר, אותה שהיתה מלאה דבש מתקבצים לה כל הזבובים והרמשים ואותה שהיתה מלאה זבל הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים לא ישוה לשל דבש, כמו כן אדם מישראל שמת להיותו מלא קדושה המתוקה והעריבה בצאת הנפש ונתרוקן הגוף יתקבצו הקליפות לאין קץ שהם כוחות הטומאה התאבים תמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב, ולזה יטמא באהל, מה שאין כן אשר לא מזרע ישראל להיותו מושלל מהקדושה אין כל כך התקבצות הטומאה אלא חלק הממית הנדבק בגוף, ואשר יסובב הכל, **היא התורה** ע"כ.

לכן, יהודי בנשמתו לפי קדושתו, מעצם היותו שייך למתן תורה, מיתתו הרי היא כשרפת ס"ת זה סיבה טובה לא לדבר רע על שום יהודי בעולם גם אם הוא לא חכם או ריקן כמתואר לעיל.

עטרת המקרא

באורים בפרשה בדרך הפשט

המה מי מריבה

סוטה יב:, וכי יאמרו אליכם דרשו אל האובות ואל הידעונים, צופין ואינם יודעין כו', ראו שמושיען של ישראל במים הוא לוקה, עמדו וגזרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, כיון דשדיוה למשה, אמרו: תו לא חזינן כי ההוא סימנא, בטלו לגזרתייהו, והם אינן יודעין שעל מי מריבה הוא לוקה. והיינו דכתיב: המה מי מריבה אשר רבו, המה שראו איצטגניני פרעה וטעו. ויש לעיי, למה משזרקו את משה ליאור לא ראו יותר את הסימן, שהיה לאמיתה על מי מריבה, ולא על מי היאור. ויעיין בהדר זקנים שכתב עה"פ כי מן המים משיתיהו, כלומר טעו אצטגניני פרעה שאמרו דעתיד ללקות במימי היאור דבהם לא ילקה עוד **כי מהם משיתיהו**, אלא ילקה כו'. ושוב מבואר דיש שייכות בין השלכת משה ליאור, למי מריבה, וצ"ב.

והנה בגמ' שם איתא, אותו היום כ"א בניסן היה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע מי שעתיד לומר שירה אין לו היום זה, ילקה ביום זה. וביאור הדברים, דאיתא בסנהדרין צד. ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח, אמרה מדת הדין, חזקיה שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך, תעשהו משיח. ומבואר דאמירת שירה הוא תנאי לבחירת מושיען של ישראל, וזהו שאמרו המלאכים, דמשה שיאמר שירה מן הראוי שינצל, ויבחר למושיען של ישראל. ועע"ש בגמ' עה"פ, ותקח מרים הנביאה אחות אהרן כו' שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל כו' וכיון שהטילוהו ליאור, עמד אביה וטפחה על ראשה, והיינו דכתיב: ותתצב אחותו מרחוק, לידע מה יהא בסוף נבואתה. והביאור בהא דנרמזה נבואת מרים לאחר שירת הים, הוא מפני שאז היה סוף נבואתה, וכנ"ל דסיבת הצלת משה מן היאור היה מפני אמירת השירה.

והנה בפרשיתנו כתוב (כ,יב) יען לא האמנתם בי להקדישני, ומבואר דהחטא היה שלא נתקדש שם שמים על ידם, שלא נשתמשו בדיבור כ"א במטה (נפילת הדיבור). ובהמשך מבואר דכתוצאה מזה לא הוזכר שם משה רבינו בשירת הבאר. ואפשר דמעתה שוב לא עומדת לו טענת מלאכי השרת "מי שעתיד לומר שירה", וכביכול חזר לדו"ד של מי היאור. ומיושב למה כשהשליכו את משה ליאור נעלם הסימן, דבאמת כבר על היאור היה דו"ד, ומהם ניצל ושוב חזר לזה במי מריבה. [והנה מרים היא זאת שעמדה מרחוק לדעה שלא תהיה למשה נפילה במים, ויש לעי' אם מה שחטא מי מריבה אירע לאחר מיתתה, שייך לזה].

עטרת הסידים

ממשנת החסידות על פרשת השבוע

"דברי רבי מאיר" – עבודת התפילה במשנת רביה"ק בעל האמרי נועם זי"ע

"אמר על פי דברי אלגזי בענין התפלה, שהקשו איך שייך שינוי רצון לפני השי"ת הבורא ב"ה, לומר שקודם שמתפלל האדם היה ברצון קוב"ה להרע לו חלילה, ואחר התפלה נשתנה רצונו להיטיב לו. אמנם התירוץ, כי באמת השפע תמיד הולך רק עבור ישראל, ורק בעת שאיזה איש מישראל פגם באיזה ענין חטא חלילה, אז אין האדם כלי מוכן לקבל השפע, ועל ידי זה חוטפים אותו אומות העולם כידוע מספרים. ורק על ידי מה שמתפלל האדם ומאמין בקוב"ה שהכל תלוי ברצונו, לזאת יוכל לחזור להיות כלי מוכן לקבל השפע, ומלילא חוזרת ההשפעה אליו. **ואמנם זאת ניחא באם אדם מתפלל בעצמו, מה שאין כן אם אחר מתפלל עבור איזה איש מישראל, קשה איך נתהווה שינוי רצון. ותירץ האלגזי שעל ידי שכולל המתפלל עצמו בכלל כל ישראל, על ידי זה הוא מקשר נפש האדם הצריך לתפלה ההיא, כי כל נפשות ישראל הם אחד באחדות גמור, כי הם חלק אלקי ממעל, ואל אחד בראנו, וממילא יוכל השפע לחזור לאדם הצריך לו, עד כאן דבריו.**

וזהו 'ועבדתם את ד' אלקיכם', שהוא לשון רבים, ואח"כ 'וברך את לחמך' לשון יחיד, ואמנם הכוונה דעבודה זו תפלה כנ"ל, היינו, שהתפלה תהיה בבחינה זו לקשר עצמו בכלל נפשות ישראל, אשר יש להם אל אחד. וזהו 'ועבדתם את ד' אלקיכם' שהוא אלקי כל ישראל בכלל, ועל ידי זה 'וברך את לחמך'. (אמרי נועם פרשת קדושים)

עבודת התפילה המזון הרוחני של איש הישראלי ושעת יניקת חיותו בכל יום הינה בריח התיכון וציר מרכזי בעבודות הקודש עבודת האדם בעולמו כעבד ה', והיה כל מבקש ה' עמל ומתייגע בסוגיא דא בעיון והתבוננות כחסידים הראשונים.

ביסודה, מורכבת התפילה מב' חלקים עיקריים, מצד אחד הינה מטרה לעצמה 'עבדות' מהעבודות הנשגבות שבמקדש שעליה נצטוו ביסודות אומתנו "ולעבדו בכל לבבכם" ודרשו חז"ל איזהו עבודה שבלב זו תפילה, "יָכֹךְ הָיוּ עוֹשִׂים חֲסִידִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה, שֶׁהָיוּ מִתְבּוֹדְדִים וּמִכַּוְּנִין בִּתְפִלָּתָם **עַד שֶׁהָיוּ מַגִּיעִים לְהִתְפַּשְּׁטוּת הַגַּשְׁמוּת וּלְהִתְגַּבְּרוּת כֹּחַ הַשִּׂכְלִי, עַד שֶׁהָיוּ מַגִּיעִים קָרוֹב לְמַעֲלַת** הַנְּבוּאָה", מאידך יש בה גם הפן הפשוט אשר הוא האמצעי להשגת כל הדברים הגשמיים ואפי' הרוחניים בהאי עלמא ע"י שיפנה האדם אל בוראו ויבקש ממי שהחכמה העושר והכל שלו (וכלשונו המובהק של רבינו בפרשת בראשית: " 'אביו' נקרא רצון [מלשון 'אבה']. ו'אמו' נקרא ספיקות ושיקולי הדעת של אדם. 'אמו' לעשות כך או כך, ואינו יכול ליתן עצות בנפשו. לזאת העיקר בזה היא התפלה, להתפלל שיתמלא רצונו, גם להאיר עיניו איזה דרך ילך להנצל מספיקות. וזה הוא הן בצרכי גופניות והן בדרכי עבודה. וזהו 'על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו', רומז על התפלה, כי אשת"ו ר"ת **א**'דני **ש**'פתי **ת**'פתח ו'פ' כנודע. 'והיו לבשר אחד', כי בש"ר אח"ד עולה תפל"ה. ואז על ידי 'תפלה' בדביקות שהוא לשון צמיד 'פתיל', ויתייחד כאחד ברזא דאחד, על ידי זה תהיה לו ישועה בכל ענינים, ויגאלו במעגלי הצדק והטוב"), ולאחר העיון והלימוד נראה שסדנא דאריעא חד וביסודה שורש אחד וכלשון רבינו **"על ידי מה שמתפלל האדם ומאמין בקוב"ה שהכל תלוי ברצונו, לזאת יוכל לחזור להיות כלי מוכן לקבל השפע, וממילא חוזרת ההשפעה אליו"** ובפרט כאשר מקיים את עצת רבינו האר"י "החי לקבל על עצמו מצות 'ואהבת לרעך כמוך' ולכלול עצמו עם הכלל הרי תרין הרעין לא מתפרשין, וע"ע בריש פרשת קדושים איך שמבאר באופן נפלא כדרכו בקודש בדרך רמז, (וכלשונו בתו"ד "ידוע אשר תפלה בצבור היא שמירה טובה לכל ישראל, ומגנת מכל הרעות" "ויען כי צריך האדם קודם התפלה לקבל על עצמו מצות ואהבת לרעך כמוך, כידוע מספרים, **וזהו הנקרא תפלה בציבור**, לכללו עצמו עם כל הציבור, כי בלא זה אשר כל אחד אינו מבקש רק בעד עצמו, הוי כתפלה דיחיד ...").

ונתן לנו רבינו עוד מהלכים עמוקים בעמודים האלה ואכ"מ (איך אפשר להתפלל על מפלת הרשעים עיין ריש פר') וניגע בראש השרביט ענין המרומז בפרשתינו.

מחשבות זרות. כל בר בי רב הניגש של אפילו אל השער החיצוני לשרת לפני ה' בעבודת התפילה מתמודד קשות עם אותן מחשבות זרות הצצות ועולות בשעת התפילה, והרי כבר למדנו מחסידים הראשונים שהיו ערוכים הכנה דרבה לפני התפילה (וכלשון רבינו בפרשת וישב: "יש לדמוז בכאן נגד אותן האנשים המתפללים בלא כוונת הלב, בפיהם ידברו ולבם בל עמם. וכן הוא בכל עשיית מצותם הם רק מצות אנשים מלומדה, בלא הכנת מחשבתם קודם כל דבר מצוה. ודרך זה לא נחשב כלל לעבודה, ואינם נקראים עובדי ד', כעין שאמרו חז"ל (חולין יג:) גוים שבחוץ לארץ לאו עובדי עבודה זרה, רק אוחזין מעשי אבותיהם בידיהם. כמו כן להבדיל בנפש הישראל", אם אין עושה עצמו כלי מוכן בדעה שלימה ובהכנה מתוקנת קודם כל דבר מצוה הן בתורה והן בתפלה, לא נחשב זאת רק כמעשה בהמה, ו'בלא דעת נפש לא טוב' (משלי יט ב). וכמ"ש (דבר"י א כח ט) 'ידע את אלקי אביך ועבדהו'. וכעין שפירש אאמו"ר הרב הצדיק (-הרה"ק מהר"א-) זצוק"ל (שה"ש א ח) 'אם לא תדעי לך היפה בנשים', פירוש, אם כל עשייתך אינה בדעת, אזי הוא רק 'צאי לך בעקבי הצאן', שלא נחשב זאת לעבודה באמת, רק כמי שאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם כנ"ל...) **ובפרט ע"י לימוד התורה** ("על דרך אמרם ד"ל (ברכות ו.) 'לשמוע אל הרנה ואל התפלה', במקום רנה שם תהא תפלה. והוא בכדי שעל ידי לימוד קודם התפלה יבא לידי תשובה ולב נשבר, כי 'אורייתא קא מודעא ליה חוביה', כדאיתא בזוה"ק, ו'אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש' (ברכות לֹ:) ועל ידי לימוד התורה בא לידי לב נשבר. ולזה יעקב אבינו ע"ה כאשר ידע אשר צריך להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, על כן נטמן מקודם בבית שם ועבר ללמוד תורה הצריך קודם התפלה...") **ותפילה שיוכל להתפלל כראוי** (כנודע מ'זרע קודש' למר"ן מראפשיץ זי"ע בפרשת ואתחנן וע"ע באמרי נועם פרשת וגש אות ג' שחסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין, היינו שבשעה זו היו מתפללים, ע"י"ש דברים נוראים ונפלאים).

ובאמת בסוגיא זו נדרשו כל רבותינו ומאורינו וכמו שמתחטא לפני אבינו שבשמים הרבי רבי אלימלך זי"ע בתפילתו ושאר רועי החסידות (עיין תניא קדישא פכ"ו כ"ח) ועלינו לשנן לשון קדשו של רבינו בפרשת ויצא אשר דעת קדושת שפתו ברור מללו:

"בא ללמד לאדם ענין התפלה, לאשר זה דרכו של יצר הרע להפיל במחשבת אדם בעת עמדו בתפלתו איך שהוא איש חוטא ורב מרי, ואיך עתה בפיו ידבר דיבורים קדושים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, היודע הכל ומביט המחשבות כולם. והאדם שפגם בנפשו בלכתו ובקומו וכדומה, יצרי מעללי איש, ואדברה, יוכל להיות אשר דיבורי התפלה שלו יהיו נאחזים חלילה בסבך הקליפות והסטרא אחרא. ועל ידי זה נופל בעצבות ומרה שחורה, ומבלבל תפלתו. **ואמנם האדם המשכיל בכל דרכיו, יבין את זאת, כי אין זאת רק פיתוי היצר להטרידו מעבודתו, להפילו לבאר שחת. ובאמת הכל בכח האדם, אף אם עושה עבירות כל ימי חלדו, יוכל ברגע אחד לעלות במסילה העולה בית אל, באם ייטיב דרכו מעתה, ויקדש מחשבתו כראוי,** ואז העבירות שעשה מקודם לא יזכרו עוד והיו כלא היו, אדרבה, יתהפכו לזכיות, ולעלות ברום המעלות. ואם האדם יזכור זאת, על ידי זה לא יפול בעצבות, אדרבה, יחזק עצמו ביותר, ויעבוד ד' בשמחה" עיי"ש עוד ("אז העצה על זה 'ירחלם', שיחזק עצמו, מלשון 'והדר חלים', בזה שהגם שהוא 'סולם מוצב ארצה' במדרגה התחתונה, עכ"ז 'וראשו מגיע השמימה', יוכל לפעול במעשים טובים שלו להגיע לרום המעלות, ושתהיה תפלתו עולה לרצון ולנחת רוח לפני השי"ת, ושיהיו נבראים מלאכים על ידי דיבוריו הקדושים כנודע, וזהו 'והנה מלאכי אלקים עולים וירדים בו'. 'והנה ד' נצב עליו', לסייעהו להיטיב דרכו, ומבטיחו 'ושמרתיך בכל אשר תלך והשיבותיך אל האדמה', שאזכה אותך לתשובה, שתהיה בבחינת צדיק, ואדמה הוא מלשון (ישעיה יד יד) אדמה לעליון ... עיי"ש עוד ותחיה נפשך).

וגם בפרשתינו מתייחס רבינו בדרך פנימי יותר, בשם מרנא הבעש"ט זי"ע אשר תכלית אותן המחשבות זרות הוא אשר על ידה יתחזק לתשובה 'שיחזור תיקף בתשובה ויתחרטו ויחזק עצמו בכוונת התפילה', (כנודע מהלך הבעש"ט הק' בזה וכבר הרחבנו בזה בעבר) **וסגולתה לתקן עי"ז ניצוצות הקדושה שנפלו בשבירה שיחזרו לקדושה.**

וזהו מרומז בפסוק: **"ואשד הנחלים" רומז על תפילה** (כי תפילה נקרא בשם 'שפיכה' - שפכי כמים לבך, וגם 'נחל' - הורידי כנחל דמעה) **'אשר נטה לשבת ער' אשר למרות שמכין עצמו בקדושה ושופך שיח לפני המקום וכנחל דמעות עדיין באמצע נוטה מדרך הטוב במחשבתו להבלי העולם** (מקום ישיבת הציצה"ר שהוא השונא הגמור ו'ער' הכוונה שונא), **זהו בשביל 'ונשען לגבול מואב' שיהא למשען ולמסעד להחזיר הני"ק אל גבול הקדושה שהוא א"ב הרחמן ב"ה.**

עטרות ודיבון

תחקירים בפרשת השבוע

בארה של מרים

השבוע בע"ה אנו קוראים בפרשת השבוע על בארה של מרים, ובע"ה נדון בכמה עניינים הנוגעים לזה.

בראש דברינו, יל"ע למה נקראת הבאר בארה של מרים והרי איתא בגמ' ב"מ פז. **בשכר שלשה זכו לשלשה. בשכר חמאה וחלב, זכו למן. בשכר והוא עמד עליהם, זכו לעמוד הענן. בשכר יקח נא מעט מים, זכו לבארה של מרים.** הא קמן, דזכו לבאר בזכות אאע"ה ולמה נקראת הבאר ע"ש מרים. וכתב המהרש"א שם, **וי"ל דבזכות אברהם לא היו זוכין בהן אלא לפי שעה, אבל בזכות משה ואהרן ומרים היו נמשכים המן והענן והבאר כך זמן רב מ' שנה. ולכך כשמת אהרן נסתלק הענן, וכשמתה מרים נסתלקה הבאר, וכשמת משה נסתלק המן.**

מצינו בירושלמי מגילה פ"ג ה"ז חידוש. **ר' יונתן ספרא דגופתה נחת להכא** [פירוש - לא"י]. **חמא לבר אבונא ספרא קרי שירת הבאר ומברך לפניה ולאחריה, א"ל ועבדין כן, א"ל ואדיין את לזו כל השירות טעונות ברכה לפניהן ולאחריהן. יאשיתאל לר' סימון אמר ליי ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי, אין לך טעון ברכה לפניו ולאחריו אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שבתורת כהנים וקללות שבמשנה תורה.** ומבואר, דהיה המנהג להחשיב את שירת הבאר כשירה לעניין שמברכים לפניה ולאחריה וכמו שירת הים. ומבואר בספר המנהיג בהלכות סוכה, דהנידון כאן אם אפשר לחלק את השירה לב' קוראים. ועי' במפרשי הירושלמי שפירשו באופ"א ואכמ"ל.

כתב הב"י או"ח סי' רצט וז"ל, **כתב הכל בו** (**סי' מא ב סוע"ב**) **נהגו הנשים לדלות מים במוצאי שבת תכף ששמעו ברכו, שמצינו באגדה** (**עיין ויקרא רבה פר' כב סי' ד במדבר רבה פר' יח סי' כב**) **שבארה של מרים בימה של טבריא, וכל מוצאי שבת מחזירין על כל בארות ועל כל מעינות, וכל מי שהוא חולה ויזדמן לו המים וישתה אפילו כל גופו מוכה שחין מיד נרפא. ומעשה באדם אחד שהיה מוכה שחין, והלכה אשתו במוצאי שבת לשאוב מים ונתעכבה יותר מדאי, ונזדמנה לה בארה של מרים ומלאה כדה מאותן המים. כיון שבאה אצל בעלה כעס עליה, ומרוב כעסו נפלה כדה משכמה ונשבר הכד ונפלו מטיפי המים על בשרו, ובכל מקום שנתזו המים נרפא השחין. ועל זה אמרו חכמים** (**קידושין מ סוע"א**)**, רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו ולכך נהגו לשאוב מים בכל מוצאי שבת עכ"ל.** אמנם הרמ"א שם כתב שלא ראה שנוהגין כן. ומנהגו של החת"ס היה שהיה מניח את המים בכוס שהבדיל עליו ושותה אותם.

הקשה מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספר שקל הקדש, דבפרדר"א פ"ח מבואר שאהרן הכהן ישב בעיבור השנה, וקשה, דהרי קי"ל שאין כה"ג דן בעיבור השנה, דחיישינן שלא תהיה דעתו לעבר כדי שיוהכ"פ לא יפול בימי הצינה והוא זקוק לחמש טבילות. ותירץ, דאהרן טבל בבארה של מריסף וכיוון שהיא לא היתה תחת האדמה, לא היו מימיה צוננין ולא היה צריך אהרן לחשוש שיצטרך לטבול בימי הצינה.

בשו"ת צפנת פענח כתב לבאר הא דנקראו מי מריבה ע"ש המריבה. וכתב שם דהנה הקב"ה ציוה למרע"ה לקחת את המטה מלפני ה', ובאמת יש חילוק בין מטהו של אהרן למטהו של משה. דמטהו של אהרן היה עשוי עץ דהוא דבר המקבל טומאה, ואילו מטהו של מרע"ה היה עשוי אבן שאינו מקבל טומאה. ואיתא במקואות פ"ה מ"ה, **ר' יוסי אומר כל דבר שהוא מקבל טומאה אין מזחיליין בו.** נמצא, דאם היה נוטל את המטה של עצמו היה אפשר לטבול במי הבאר. אמנם מרע"ה נטל את מטהו של אהרן וע"י כך א"א היה לטבול במי הבאר, ונמצא ביטול לשלום בית, ועל כן נקראו מים אלו מי מריבה.

ונסיים בדברי הנפלאים של הנצי"ב כאן, **ואנחנו נוסיף לבאר שבאמת מי הבאר שהיה עד כה נהיו לטבע, כדאיתא במסכת פסחים [נ"ד א'] שהבאר הוא מעשרה דברים שנבראו בערב שבת. ומי שאמר והיה העולם גזר על העבים ליתן מים ועל הנילוס שישתפך בשעתו, הוא ית' גזר על אותו סלע שיהיה באר מהלכת. והרי גם היום בארה של מרים נראה, כעדות הגמרא פרק במה מדליקין** (**דף ל"ה**)**, וחכמים התרים את התבל מעידים שיש עוד היום במדבר סלע מוציא מים אלא שלא בשפע כל כך. ועתה כשנפסק הסלע מליתן מים לא היה משום שכלה הליכות הנס, כמו שהבינו העם שזהו שלא בתורת עונש אלא כדי להרגילם לטבע, אבל באמת היה הסבה כמו שעוצר הקדוש ברוך הוא מי מטר בשביל עון הדור. וידוע מנהג ישראל בעת עצירת גשמים מתאספים ברבים למקום אחד, אף שלא בבית המקדש מקום קרבנות וגלוי שכינה, וראש העם אומר דברים כבושים ואחר כך מתפללים בצבור כמבואר במסכת תענית. ורצה הקדוש ברוך הוא אשר משה ואהרן ילמדו את העם היאך יעשו לדורות בארץ ישראל, ויאמינו שגם בלי כח ועוז של משה אפשר לפעול בתפלת רבים, על כן צוה ה' להקהל עדה אל הסלע, ושם היה השכינה באותה שעה, ושמה יגיד משה ואהרן דבר הלכה ומוסר.

עטרת צדיקים

עיון במעשי הצדיקים לרגל יומא דהילולא

רבינו הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב זי"ע בעל 'אמרי נועם'

ח' תמוז תרל"ז

אחים לצרה ולישועה / סיפור

בחצר גינת ביתן המלך, ביתו נאוה קודש של רבינו הרה"ק רבי **אליעזר'ל מדזיקוב** זי"ע, אבי שושלת הקודש, גדלו וצמחו אילנות פאר, שבצלם חמדו וישבו המוני חסידים ואנשי מעשה, מכל רחבי אירופה. ואלו הם:

הרה"ק רבי **ישראל מבארנוב** זי"ע; רבינו בעל ההילולא הרה"ק רבי **מאיר מדזיקוב** זי"ע בעל 'אמרי נועם', שמילא את מקום אביו בהנהגת העדה; הרה"ק רבי **ראובן מדעמביץ** זי"ע; והרה"ק רבי **משה מראזוואדוב** זי"ע.

בין חסידי דזיקוב, שהסתופפו בצלו של הבן שני - רבינו ה'אמרי נועם', לבין חסידי ראזוואדוב, אלה שהסתופפו בצלו של אחיו, הבן הרביעי - רבי משה, ניסה היצר כמנהגו להפריד בין הדבקים. ואמנם על האחים עצמם לא היה יכול, ועל כך תעיד גם העובדה דלהלן, אותו מספר **כ"ק רבינו שליט"א**, מאשר קיבל איש מפי איש:

חסיד אחד, מחסידי ראזוואדוב, עברו עליו שנים רבות מעת שבא בברית הנישואין, ור"ל, עדיין מנע ממנו ה' פרי בטן, הוא ציפה לישועת ה', שפך דמעות כמים בתפילתו, וגם הפציר ברבו - הרה"ק מראזוואדוב - שיבקש עליו רחמים ויפעל עבורו ישועה מן השמים.

לאותו חסיד, אמנם עדיין לא בירכו ה' בבנים, אבל בירכו בעושר, והוא התפרנס מחכירת גשרים. בימים ההם היה נהוג בפולין, לחכור גשרים מאת המדינה, לנהל אותם ולגבות דמים מאת הנוסעים שעוברים עליהם.

יום אחד, כשעמד אותו חסיד בסמוך לאחד הגשרים שהיו שכורים לו, ראה והנה רבינו ה'אמרי נועם' עובר שם בצורתו מלאה האור, נהדר בכבוד על המרכבה, ומבקש להשתמש בגשר. מיד קפץ החסיד אחוז רגשי-קודש, וקיבל את פניו באנפין נהירין. 'כמה עולה המעבר?' - שאלו הצדיק. 'חלילה' - נזעק האיש - 'חלילה לי מעשות כדבר הזה, לקחת ממון מהרבי, יעבור נא הרבי על הגשר, חינם אין כסף!', ולא הואילו כל הפצרותיו של רבינו, עד שהואיל לעלות על הגשר במתנת חינם.

'בכל זאת' - התחנן רבינו - 'מה תבקש יהודי, עבור מתנה זו שנתת לי? אולי דבר מה מציק לך שתרצה שאתפלל בעדך?'.

אהל רבותינו הקדושים מדזיקוב זי"ע

'אכן' - השיב החסיד שפיקח היה, 'צרה גדולה לי בביתי, זה שנים רבות שאנו מצפים לחבוק בן זכר, ועדיין לא זכינו לישועה זו.

'אם כן אפוא' - ענה לו רבינו על אתר - 'תראה לבוא ולחסות במחיצתי בליל ערב ראש השנה, בסליחות 'זכור ברית', ותיפקד בדבר ישועה ורחמים'.

הדבר יצא מפי רבינו והחסיד קרן מאושר. הוא מיהר לביתו לבשר לזוגתו על ההבטחה שקיבל מאותו צדיק, ובמחשבתו כבר תכנן את נסיעתו לדזיקוב, בליל 'זכור ברית'.

ועוף השמים הוליך את הקול. דבר השיחה בין רבינו לאותו חסיד, הגיע לאזניהם של חבריו לחצר הקודש ראזוואדוב, ומהם עד לאזניו של אותו צדיק, רבי משה, אחיו של רבינו.

ובהגיע ליל 'זכור ברית' שחל באותה שנה במוצאי שבת קודש. מיד לאחר שהבדיל הרה"ק מראזוואדוב על הכוס, שלח את מבטו הקדושה והחריפה אל עבר אותו חסיד, חוכר הגשרים, וכשהוא מורה באצבעו על מורה השעות אמר לו: 'כבר מאוחר, ידידי, עליך להזדרז כדי לתפוס את הרכבת הנוסע לדזיקוב בזמן קרוב'...

החסיד הנהן בראשו, והסמיק למחצה.

ויהי בחצי הלילה, והרה"ק מראזוואדוב נכנס לבית תפילתו, לסליחות של 'זכור ברית', והנה לנגד עיניו אותו חסיד, שהיה צריך להיות כעת בדזיקוב..

'מה לך פה?' - הביע את תמיהתו בפניו.

השיב לו החסיד בתום לבו: 'אכן, הייתי צריך לעמוד כעת במחיצת הצדיק מדזיקוב, שהבטיח לי להיפקד בישועה אם אבוא לחסות במחיצתו בזו השעה. אמנם כשהתבוננתי בדבר, הבנתי שאם אכן יפעל אותו צדיק עבורי ישועה, יהיה הדבר לשיחת היום, וחסידים ידברו בלגלוג על כך, שלאחר שנים כה רבות שאני מפציר ברבי שלי מראזוואדוב שיפעל ישועה בעדי, לא זכיתי לכך רק לאחר שבאתי אל אחיו הצדיק מדזיקוב. ופן יגרום הדבר לחלישות דעתו של מורי ורבי, אם כן לא שווה לי שאוושע'...

פניו של רבי משה הוארו באור יקרות.

'אם כן, גם אני אפעל ישועה עבורך בלילה הזה'.

ואכן, לשנה האחרת זכה האיש לחבוק בן זכר, בכוחם של שני האחים הצדיקים, זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל, אכי"ר.

עטרות של שבלים

פלאות ופרפראות

לא יתלה החסיד חסרונו ברבו

וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה וַיִּקָּהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן

(כ, ב).

בספר 'ליקוטי מהרי"א' מובא בשם הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע:

"לפעמים כאשר יפול חסיד ממדרגתו, ידמה בעיניו שזאת גרמה לו, אשר הרבי שלו איננו משגיח עליו בעינא פקיחא תמיד להשפיע לו קדושה ועבדות ומדריגות, לכן נפל ממדרגתו. אבל באמת זהו עצת היצר הרע המסיתו לזה בכדי לקרר אותו מרבו, כי הצדיק איננו חלילה גרמא בניזקין, אדרבה, הוא משגיח תמיד על אנשיו המסתופפים בצלו לבל יפלו חלילה בשום רשת, ויותר מה שהעגל רוצה לינוק וכו', אך החיסרון הוא מן החסיד שהתרשל בעבדות השם ואיננו משגיח על עצמו היטב, וזאת גרמה לו. וכל זה נרמזה בפסוק: ולא היה מים לעדה', מים - רומז על תורה ויראת ה', כמאמר הכתוב (ישעי' נה, א) 'הוי כל צמא לכו למים', וכדברי חכמינו זכרונם לברכה. מיד 'ויקהלו על משה ועל אהרן' ותלו החיסרון ברבם ולא בעצמם, ובאמת החיסרון מצידם ולא מרבם וכנ"ל, והבן".

כוונת משה רבינו ע"ה בהכאת הסלע

וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע בְּמַטֵּהוּ פַּעֲמָיִם וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם (כ, יא).

בספר 'י"ג אורות' מובא מה שסיפר הרה"ק רבי איציק'ל מפשעווארסק זי"ע, כי פעם ביום הפורים, בהיכלו של הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע בעל 'דברי חיים' הנעים אחד המשוררים שירה בחרוזים, ובתוך הדברים שורר: "משה רבינו האט געשלאגן דעם שטיין, איז געווארן א גרויס געוויין" (= משה רבינו את הסלע היכה, יצא בכי וצעקה). רדף אחריו ה"דברי חיים" עם מקטרתו וצעק: "גאלגאן" (ביטוי שהיה רגיל על לשונו, והחסידים דרשו אותו לשבח, שהוא רמז לשבחן של ישראל האמור בשיר השירים (ד, יב) 'גן' נעול אחותי כלה 'גל' נעול מעין חתום). מה אמרת? והלא משה רבינו היה צריך להכות את הסלע!

וביאר הרה"ק מפשעווארסק את דבריו, על פי מה שכתב בספר"ק נועם אלימלך (פרשת בלק): "כוונת משה רבינו ע"ה גם כן, שסבר, אמת אם אדבר אל הסלע יהיה כרצון הבורא ב"ה, אבל לא אהיה יכול לפעול כי אם לאנשים הצדיקים, לכך מוטב אעשה פעולה גשמית ויהיה טוב לכולם והכל שוין בטובה, ולזה הסכים הקב"ה על ידו בראות כוונתו הטובה מאד, ולזה כתיב ויצאו מים רבים, פירוש רבים - שהיו בשביל רבים די לכולם".

(וע"ע באור החיים הק' שהאריך בענין).

עדותו של רבינו הבעש"ט - על הכח הטמון באדם

וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד (כא, א).

בספר 'אמרי פנחס' מובא דבר נפלא בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שנמנה על בני היכלא קדישא דרבינו הבעל-שם-טוב זי"ע:

"איתא בגמרא (ראש השנה ג, א) ובזוהר (ח"ג קפה, א) 'סיחון - סייח שבמדבר ערוד שבמדבר'. העולם סוברים שהוא גוזמא, אבל האמת שאותן בני אדם שגדלו במדבריות בלי ישוב המה ממש חיות השדה. וסיפר ששמע מהרב ז"ל מעשה מהבעש"ט, שסיפר: כשהיתה לו התבודדות בשדה במדינת גיבערג (הרי הקארפטים) היה יושב סמוך אצל הרועים שקורים 'טשאבנט', שהיו משמשין אותו. ופעם אחת ראה שם המנהג שהגוי משלח בניו, כיון שראוי לרעות צאן משלח אותו לשדה ושוב אינו בא לביתו, רק נתגדל שם. ופעם אחת בא הגוי לדרוש בשלום בנו ודיבר עמו, בתוך כל שהיו מדברים ירד דוב אחד מן ההר ונשא שה מהעדר, והנער הרועה רץ בזריזות אחר הדב ועלה על גביו ואחז בפיו וקרעו לשניים והציל השה. ואמר: לולא ששמעתי זאת מפיו הקדוש של הרב - לא האמנתי שזה אמת, שזה מעשה חידוש ממש".

לתגובות הערות והארות: 10atarot@gmail.com • מרכז מוסדות דזי'קוב בא"י רח' האיילות 18, גבעת זאב